

Östersjölaxälvar i Samverkan

Yttrande angående remiss

Datum

2023-05-04

Dnr

370-2023

Mottagare

Havs- och Vattenmyndigheten

Yttrande gällande ändrade regler för fiske av lax och harr i Östersjön samt fiske i några fredningsområden på norrlandskusten.

Med ett stort stöd från de svenska Östersjölaxälvarnas förvaltningsorganisationer för Havs- och Vattenmyndighetens fortsatt målmedvetna arbete med att förvalta och hållbart nyttja landets populationer av vildlax så stödjer Östersjölaxälvar i Samverkan stora delar av HaV:s förslag till förändring av föreskrifter.

Vi vill dock med detta yttrande även lämna några ytterligare tillägg och synpunkter i arbetet mot en ny ekosystembaserad och beståndsspecifik förvaltning.

Förslagna föreskriftförändringar med motivering

- **FIFS 2004:25:14 kap. 3 §, Östersjön**

Vi står bakom HaV:s förslag kring fördelning av den svenska kvoten på lax inom delområde 30 och 31. Vi står även bakom förslaget att fisket stoppas och fällorna lyfts upp när det återstår minst 5000 laxar i delområde 31 och minst 500 laxar i delområde 30 för att åter få fortsätta längre fram när huvuddelen av den vilda laxen har passerat.

Tillägg:

Östersjölaxälvar i Samverkan efterlyser att det till säsongen 2024 införs fler kvot/förvaltningsområden längs Östersjökusten enligt SLU:s förslag för att på ett bättre sätt kunna styra fisket mot framförallt odlade bestånd.

Tillsynen av infiskning, utkast samt att fällorna hissas upp under stoppet måste säkerställas.

Östersjölaxälvar i Samverkan i samråd med Ume/Vindelälvens Fiskeråd kräver att fisket i Umeälvens fredningsområde ovillkorligen ska upphöra med anledning av beståndssituationen i Vindelälven. Flertalet av de fem fiskare som fiskar i Umeälvens fredningsområde har fällplatser utanför gräns för fredningsområde.

Östersjölaxälvar i Samverkan kräver att fisket inom Skellefteälvens terminalområde inte ska få ytterligare 10 dagars fiske när det övriga fisket i delområde 31 har stängts. Främsta anledningen till detta är den närliggande Bureälven som mynnar i terminalområdet och har ett öringbestånd som är mycket svagt och på väg att byggas upp. Lekvandrande öring anländer till älven under juli månad.

Är det en torr och varm sommar så uppehåller sig även lax och öring från bl.a. närliggande Kågeälven i terminalområdet. Det är årligen stora andelar vild fisk som fångas i notfisket inne i Skellefteälven som styrker detta.

- **3 kap. 2 §, FIFS 2004:36, Fredningstider**

Vi står bakom HaV:s förslag om att införa fredningstid för harr på kusten.

- **3 kap. 16 §, FIFS 2004:36, Minimimått och maximimått**

Vi står bakom HaV:s förslag vad gällande förslag om höjning av minimimåttet för harr på kusten till 35 cm.

- **3 kap. 18 §, FIFS 2004:36, Övriga fångsbegränsningar**

Östersjölaxälvar i Smaverkan ställer sig inte bakom HaV:s förslag till fångsbegränsning om maximalt 3 harrar vid handredskapsfiske per person och dygn.

Motivering: Med anledning av beståndssituationen på många håll för kustharren så anser vi att fångstbegränsningen ska sättas till maximalt 1 harr per fiskare och dygn. Detta ligger även i linje vad gällande fångstbegränsningar för lax och öring.

- **Bilaga 5, FIFS 2004:36 – Ljungan och Selångersåns fredningsområde**

Östersjölaxälvar i Samverkan med samråd med Ljungans förvaltningsgrupp ställer sig bakom de förslag till bestämmelser som föreslås för Ljungan och Selångersån. Vi ställer oss dock inte bakom HaV:s förslag till bestämmelser för fiske i det nya yttre fredningsområdet.

Motivering: Vi motsätter oss de mindre restriktiva bestämmelserna som HaV föreslår i Ljungans yttre fredningsområde. Detta med anledning av beståndssituationen för den vilda öringen i Ljungan och närliggande havsöringsvattendrag. Att öppna upp för fiske med nät under tiden 1 oktober t.o.m. den 31 mars riskerar att påverka dessa öringbestånd negativt då öring som fångas i nät sällan kan återutsättas i livsdugligt skick.

- **Bilaga 5, FIFS 2004:36 – Kalix älv fredningsområde**

Östersjölaxälvar i Samverkan med samråd med Kalix älvs Ek. förening ställer sig bakom de förslag till klarläggande av gränserna för Kalix älvs fredningsområde samt föreslagna mindre justeringar av dessa gränser. Vi ställer oss dock inte bakom HaV:s förslag till ändrade bestämmelser för fiske inom Kalix älvs yttre fredningsområde.

Motivering: Vi motsätter oss de mindre restriktiva bestämmelserna som HaV föreslår för Kalix älvs yttre fredningsområde. Detta med anledning av i första hand beståndssituationen för den vilda öringen som kommer att påverkas. De föreslagna reglerna öppnar även upp för ett mer omfattande fiske på lax där lax från den närliggande Råneälven riskerar att fångas. Östersjölaxälvar i Samverkan i samråd med Degerselsbyggdens samfällighet delar inte HaV:s analys i remissen om att den närliggande Råneälven har ett starkt bestånd. Med en registrerad uppvandring på endast 531 fiskar 2022 så kan Råneälven under inga omständigheter ha uppnått mål för beståndsstatus.

- **Bilaga 6, FIFS 2004:36 – Skellefte älv terminalfiskeområde**

Östersjölaxälvar i Samverkan ställer sig bakom de förslag till att tydligare definiera gränserna samt marginella justeringar i Skellefteälvens terminalområde.

Ytterligare synpunkter

1. ÖiS önskar att HaV under rådande omständigheter inte nyttjar mellanårsflexibilitet på laxkvoten.

Enligt EU:s kvotförordning för Östersjön är den beslutade laxkvoten för svenskt fiske år 2023 17 874 laxar. Därutöver finns det möjlighet att med stöd av bestämmelser om mellanårsflexibilitet i artikel 15.9 i grundförordningen* nyttja kvot som under 2022 inte nyttjats. På grund av denna mellanårsflexibilitet är det möjligt att föra över 2 079 laxar till 2023 års laxfiske. Enligt HaV:s bedömning finns det därför möjlighet att fördela totalt 19 953 laxar till svenskt licensierat yrkesfiske 2023.

Under de senaste åren har HaV:s tydliga målsättning varit att fördela kvoten till syfte att i första hand stärka skyddet för de svaga laxbestånden genom att styra fisket mot bestånd med odlad lax och lax från starka vildlaxbestånd.

Med rådande osäkerhet kring sjukdomsläget och att vi har flera bestånd som inte tål ett ökat uttag om vi vill ha en snabb återhämtning upp mot MSY nivåerna så vill ÖiS uppmana HaV att inte nyttja mellanårsflexibilitet och därmed sänka kvoten till 17 874 laxar enligt Ministerrådets beslut. De 2 079 laxarna som finns att nyttja i bestämmelserna om mellanårsflexibilitet bör istället användas som reserv så som det gjorts tidigare år om det skulle fiskas för mycket.

* Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 av den 11 december 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken.

2. Inga dispenser före den 17 juni i delområde 31.

I flera av de nordliga älvarna har vi lax redan från mitten av maj. Det är de stora vilda honorna som kommer först till våra älvar och som är de viktigaste individerna för att upprätthålla och stärka våra bestånd. Att öppna upp möjligheten för ett fiske under den tid då de första laxarna kommer till älvarna kommer att medföra stora bifångster av lax men även fångster av öring som rör sig mycket under försäsongen. De odlade bestånden anländer senare och uttaget på dessa odlade bestånd ökar med en senare fiskestart.

ÖiS välkomnar och delar HaV:s ambition att öka andelen odlad lax i yrkesfiskets fångster. Baserat på biologisk rådgivning och utfallet av de sista årens fiske i förhållande till beslut om nyttjande av kvoten bedömer HaV att fisket efter lax med fasta redskap i ökad utsträckning bör styras mot bestånd av odlad lax och starka bestånd av vild lax. Samtidigt bör skyddet för svaga bestånd av vild lax stärkas ytterligare.

HaV:s strategi för förvaltningen av laxbestånden är bl.a. att eftersträva en beståndsspecifik förvaltning, att exploateringen av laxbestånden i havet främst ska ske på odlade bestånd och starka vildlaxbestånd samt att reducera exploateringen av svaga laxbestånd som inte nått MSY-målet motsvarande 75 % av potentiell smoltproduktion. Då idag endast ett fåtal av våra totalt 16 vilda svenska Östersjöbestånd har uppnått MSY målet anser ÖiS det som helt orimligt att öppna upp möjligheten för fiske med fasta redskap fram till den 31 maj.

HaV menar att det bör vara tillåtet med ett tillståndsgivet fiske med fasta redskap efter andra arter än lax under våren om det kan tillåtas ur fiskevårdssynpunkt. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om tillstånd för fiske efter arter som sik och sill/strömming norr om latitud 62 55N bör därför

utökas. Om länsstyrelsen bedömer det möjligt ur fiskevårdssynpunkt bör länsstyrelsen ha möjlighet att bevilja en yrkesfiskare tillstånd att använda högst två fasta redskap efter andra arter än lax under tiden fram till den 31 maj.

Hur många fallor kan det röra sig om, i vilka områden och framförallt hur ska tillsynen bedrivas för att säkerställa att lax som fångas varsamt återutsätts och registreras som utkast?

1. *Vi anser därför att Länsstyrelsens möjlighet att utfärda dispens för fiske med 2 fasta redskap från den 12 juni i området mellan latituden 62 55 N (Härnösand) och upp till länsgränsen mellan Västerbottens och Norrbottens län ska under inga villkor ges under rådande omständigheter.*
2. *Vi anser därför att Länsstyrelsens möjlighet att bevilja en yrkesfiskare tillstånd att använda högst två fasta redskap efter andra arter än lax under tiden fram till den 31 maj under inga omständigheter tillåtas.*

3. Prioritera fisket i Skellefteå och Luleälvens terminalområden när fisket startar upp igen senare på säsongen.

Östersjölaxälvar i Samverkan ställer sig bakom HaVs förslag om att pausa fisket när 5 000 laxar av kvoten återstår i delområde 31 och 500 laxar återstår i delområde 30. När laxen längre fram på säsongen minskar i antal, och den kvarvarande laxkvoten bedöms räcka för ett fiske under resten av säsongen, bör fisket kunna öppnas på nytt för nyttjande av resterande kvot. Östersjölaxälvar i Samverkan anser att denna kvot för delområde 31 i första hand ska reserveras för fisket i terminalområdena i anslutning till Luleå och Skellefteå älvar. Vi anser att fisket i dessa områden bör prioriteras för att öka uttaget på odlade bestånd.

4. Sänk minimimått på lax i havet till 50 cm för att minska utkast samt att öka uttaget på fisk med endast ett havsår.

Under säsongen 2020 var det stora andelar grilse i vissa områden. Yrkesfiskarna tvingades att återutsätta en stor del av sin fångst då den underskred gällande minimimått på 60 cm. Med ett år där en stor andel av de återvändande laxarna endast har ett havsår så får detta stora konsekvenser på antalet laxar som yrkesfisket tvingas återutsätta.

5. Inför enligt SLUs förslag* fler kvot/förvaltningsområden för att på ett bättre sätt kunna styra fisket mot framförallt odlade bestånd.

HaV har tidigare år beställt rådgivning från SLU Aqua om att dela in Bottniska viken i fler kvot- eller förvaltningsområden än de som använts under senare år, det vill säga ICES delområde 31 och 30. Syfte är att utveckla en mer beståndsanpassad förvaltning. HaV anser att en indelning av ICES delområde 31 i flera kvot- eller förvaltningsområden kräver en mer utförlig analys, bl.a. vad avser de exakta gränserna för en sådan indelning. Därutöver krävs också att HaV:s system för registrering av yrkesfiskets rapportering ändras så att det går att härleda rapporterade fångster till fällornas placering i relation till kvot- eller förvaltningsområden. Det har vad vi förstår inför 2023 års fiske inte funnits resurser att utreda gränser för lämpliga kvotområden och ändra i rapporteringssystemet.

ÖiS anser det som ett helt nödvändigt steg för att kunna uppnå en mer beståndsspecifik förvaltning och hoppas att det ska finnas resurser för att utreda detta vidare så att det går att implementera redan till säsongen 2024.

* Dannewitz et al, Biologisk rådgivning inför översyn av bestämmelser för fiske med fasta redskap efter lax och andra arter längs norrlandskusten. SLU ID: SLU.aqua.2020.5.4-39

6. En utredning av omfattning och gränsdragning av terminalområden bör utföras med syfte att minska bifångst av vild lax och därmed onödig hantering av vild lax.

HaVs målsättning är att öka andelen odlad lax i fångsterna. Då vissa av terminalområdena, exempelvis Luleälven är väldigt stora och/eller ligger i anslutning till älvar med svaga vilda bestånd så bör en utredning av omfattning och gränsdragning av terminalområden utföras med syfte att minska bifångst och hantering av vild lax.

7. Sverige bör införa ett plombsystem för yrkesfiskefångster av lax liknande det som nyttjas i Finland. Systemet bör utföras så att söt- och saltvattenfångster kan lätt urskiljas.

Sverige bör införa ett plombsystem för yrkesfiskefångster av lax liknande det som nyttjas i Finland. Detta för att underlätta kontroll av fångster och spårbarhet och obligatoriska informationen om fångstplats i älv eller hav. Dock bör fiskestarten under inga omständigheter tillåtas bli tidigare än 17 juni.

8. Validerade uppgifter om typ av redskap och position ska finnas för alla fällor (fasta redskap) inom samtliga ICES delområden.

I arbetet mot en mer beståndsspecifik förvaltning behövs kunskap om vart och i vilken omfattning beskattning av våra bestånd sker. Denna kunskap behöves för att möjliggöra den framtida förvaltningen. HaV behöver säkerställa att uppgifter om hur många fällor som fiskar, vilken typ av fällor och exakt vart dessa fällor fiskar för att kunna jobba mot en mer beståndsspecifik förvaltning av våra enskilda bestånd. Trots att dessa krav redan finns på yrkesfisket i delområde 31 så har inte alltid korrekta uppgifter inkommit.

En fysisk inventering av antalet fällor bör årligen utföras för att säkerställa att samtliga fällor som ligger ute är inrapporterade. Förslagsvis skulle denna inventering kunna göras av Kustbevakningen. Alternativt berörda Länsstyrelser eller kommuner med hjälp av älvarnas förvaltningsorganisationer.

9. Förbud för icke licensierade fiskare att fiska med fasta redskap som i någon del är högre än 1,5 meter.

Östersjölaxälvar i Samverkan tycker det är bra att HaV har infört en begränsning hur många fasta redskap som icke licensierade fiskare får använda. Vi anser dock att fiske med fast redskap som i någon del är högre än 1,5 meter ska vara helt förbjudet för icke licensierade fiskare. Då det är frågan om ett fiske för husbehov ser vi inte hur det går att motivera användandet av yrkesmässiga redskap, än mindre att tillåta att få använda två fasta redskap per person.

10. Ökad kontroll och tillsyn.

Med fler regler och en mer beståndsspecifik förvaltning ökar kravet på tillsyn. ÖiS vill veta hur HaV har tänkt kring vem som ska ansvara för och utföra kontroll vad gällande infiskning, att vittjanpåse används, fällornas positioner och typ, att fällorna inte fiskar under olovlig tid samt att allt utkast dokumenteras och rapporteras in?

Fiskekontrollen bör utökas för laxfisket. EU-kommissionens granskning av Sveriges laxfiskekontroll visar på allvarliga brister och för att så snabbt som möjligt komma till rätta med de problem som har påpekats bör en utökad landningskontroll prioriteras.

11. Inget fortsatt undantag från landningsskyldighet.

Från den 1 januari 2021 upphörde det tidigare undantaget från landningsskyldigheten vid fiske av lax med fast redskap att gälla. EU kommissionen beslutade den 22 juni 2021 att medge undantag från landningsskyldigheten för lax med fasta redskap med hög överlevnad vid frisläppande men med vissa begränsningar av hur mycket lax som får frisläppas. Undantaget gäller fram till den sista december 2023 varefter EU-kommissionen kommer att begära in vetenskaplig dokumentation om hög överlevnad för ett nytt beslut om vilka redskap som kan medges undantag från landningsskyldigheten.

För att kunna bygga upp våra bestånd och få till en fungerande förvaltning anser inte ÖiS att ett fortsatt undantag från landningsskyldigheten bör tillåtas. Tydliga resultat från både svenska och finska studier visar på oacceptabelt höga dödligheter vid hantering av fisk i Push-up fällor trots användande av vittjanpåse.

Under rådande sjukdomssituation samt med de begränsade möjligheter att kontrollera att reglerna efterlevs så anser inte ÖiS att fiske med fasta redskap inte ska ha något fortsatt undantag från landningsskyldigheten och att Sverige ska verka för att undantag från landningsskyldighet ska upphöra från den 1 januari 2024.

Östersjölaxälvar i Samverkan vill än en gång påpeka att fortsatt fiske med fast redskap avsett för lax efter andra arter efter att kvoten för lax är fylld och fisket efter lax har stoppats ska förbjudas. Dessa redskap som är avsedda för lax och är placerade längs kusten i syfte att fånga just lax. Det innebär en onödig hantering av lax som utgör den huvudsakliga fångsten i många fall. Laxen, som här är oönskad bifångst skadas eller dör dessutom bevisligen i stor utsträckning.

Undersökningar utförda av Sveriges Lantbruks Universitet (Östergren et al.2020) visade på hela 48% mortalitet av laxar återutsatta från push-up fällor. Det finns även en uppenbar risk att laxen kan återfångas flera gånger under sin migration i olika push-up fällor och därmed riskera en mortalitet på mer än 48%. Push-up fällor är därmed inte lämpliga som selektivredskap vid tillhörande hantering, sortering och återutsättning framför allt av större mängder lax i fällan. Detta gäller även vid användande av vittjanpåse.

Då det ofta under sensommar och höst i våra mindre skogsälvar är lågt och varmt vatten så går ofta laxen i kustområdet närmast respektive älvmyrning och väntar på bättre förutsättningar för att gå upp i dessa älvar. Under lång tid exponeras då de mindre älvarnas ofta svaga bestånd för en onödig hantering i dessa laxfällor som fiskar efter andra arter.

12. Vi vill att HaV ger uppdrag till SLU att från befintlig modell ta fram hur många vuxna laxar våra Östersjölaxälvar och åar skulle kunna producera.

Inom den gemensamma fiskeripolitiken är målet att samtliga fiskade bestånd ska uppnå maximal hållbar avkastning (MSY), vilket för vildlaxbestånden innebär att varje enskilt laxbestånd ska återställas och bevaras över nivåer som säkerställer en produktion av laxsmolt motsvarande minst 75 % av den maximala potentiella produktionen.

Formen på en typisk rekryteringsfunktion innebär att det ofta krävs en betydligt lägre andel lekfisk än andel smolt i relation till potentialen för att uppfylla MSY (Östergren m.fl. 2015).

*Det krävs endast ca. 30% av det potentiella maximala antalet lekfiskar för att uppnå nuvarande MSY-mål! Från Östersjölaxälvar i Samverkan vill vi att HaV ger uppdrag till SLU att från befintlig modell ta fram hur många vuxna laxar våra Svenska Östersjölaxälvar och åar skulle kunna producera.

Vi vill maximera antalet vuxna individer som kommer tillbaka till våra älvar och åar och utifrån det få till en rättvis och långsiktigt hållbar fördelning av de möjliga överskott av vuxen fisk till de olika intressenterna.

* Dannewitz et al, Biologisk rådgivning ”Svenska laxbestånd i Östersjön – status, exploatering och förvaltning”. SLU ID: SLU.aqua.2020.5.4-39 Med hänvisning till kapitel 6, Aktuella förvaltningsfrågor.

13. Vi vill att HaV ger uppdrag till SLU att se över samtliga svenska Östersjölaxälvars produktionskapacitet.

Det är fortfarande flertalet av de totalt 16 svenska vilda bestånd som underskrider MSY målet. Produktionskapaciteten MÅSTE ses över i våra älvar och åar då fler områden har tillgängliggjorts, laxen vandrar idag längre och nyttjar biflöden i en större utsträckning än vad som ligger till grund för de beräkningarna för maximal produktion som används idag. Vi är sannolikt betydligt längre från att nå MSY målen om en ny och mer relevant bedömning av produktionskapaciteten i våra älvar och åar skulle göras. Här ska även potentiella älvar ingå som ännu inte klassas som vildlaxälvar av ICES.

14. All vild öring ska återutsättas från yrkesfisket, om reglerna tillåter, i delområde 30 och 31.

Den oreglerade beskattningen på våra redan svaga öringbestånd är stor med laxfällor och nät. HELCOM har utvecklat en statusindikator för havsöring som bygger på ICES-skattningar av observerade och förväntade (potentiella) tätheter av stirr i olika områden samt data på uppvandring av lekfisk. Enligt denna indikator varierar status mellan regioner och bedöms vara särskilt låg i delområde 30 och 31.*

Östersjölaxälvar i Samverkan anser att all vild, icke fenklippt, öring ska, om det tillåts återutsättas från fiske med nät och fasta redskap i delområde 30 och 31.

* Magnusson et al, Biologisk underlag ”Svenska havsöringbestånd på västkusten och i Östersjön – status, exploatering och förvaltning”. SLU ID: SLU.aqua.2020.5.4-39

15. Synpunkter på remissen.

Östersjölaxälvar i Samverkan tycker att HaV i vanlig ordning tagit fram en väl utarbetad remiss.

Vi vill bara påpeka att tabell 2 som det hänvisas till i remissen längst ner på sidan 11 saknas.

”Sammantaget gör HaV bedömningen att den svenska laxkvoten även för år 2023 bör fördelas på ICES delområde 22-29, 30 och 31 enligt förslag i tabell 2. Av denna framgår också fördelning av kvoten och fångsten under åren 2015–2022.”

Avslutningsvis

Av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 för den gemensamma fiskeripolitiken framgår bland annat att medlemsstaterna ska tillämpa försiktighetsansatsen i fiskeriförvaltningen och ska säkerställa att nyttjandet av de levande marina biologiska resurserna sker på ett sådant sätt att populationerna av skördade arter återställs till och bevaras över nivåer som säkerställer en maximal hållbar avkastning (MSY). Laxen finns även upptaget i Art- och habitatdirektivet, rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, vilket innebär att medlemsstaterna har ett utpekad ansvar för bevarandet av denna art och dess livsmiljöer.

Vår kännedom om olika bestånds utbredning och faktiska potential är idag ytterst bristfällig. Flera av våra kvarvarande bestånd har under 100 individer som kommer tillbaka till sina hemälvar för att leka varje år. Vi vet idag att de till och med finns genetiska skillnader på lax inom samma vattendrag. Lax som vandrar långt i t.ex. Kalixälven jämfört med de laxar som vandrar kortare skiljer sig från varandra. Samtidigt så sker merparten av beskattningen av våra svenska bestånd fortfarande i ett blandbeståndsfiske på stora

områden längs den svenska och finska kusten med begränsad tillsyn och kontroll. Vi har även en allvarlig sjukdomsproblematis som påverkat laxen i varierande omfattning under senare år.

Vi stödjer även Havs – och Vattenmyndighetens målsättning att fortsatt jobba mot en ekosystembaserad och beståndsspecifik förvaltning med ett ökat skydd för de svaga bestånden av lax, öka andelen odlad lax i fångsterna och öka möjligheten att successivt nå de mål för bestånden som anges inom den gemensamma fiskeripolitiken (GFP) och HELCOM. Tillika genomförandet av miljömålen Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans levande kust och skärgård samt Ett rikt växt och djurliv.

För Östersjölaxar i Samverkan
Thomas Johansson
Nedre Kläppen 21
934 93 Kusmark
thomas.johansson@ostersjolaxalvar.se
Tel: 070 – 581 70 29

Thomas Johansson